

Päijät-Hämeen liitto
toimisto@paijat-hame.fi

Viite: Lausuntopyyntö 29.9.2025

Asia: Päijät-Hämeen maakuntakaava 2060 valmisteluvaihe

Päijät-Hämeen maakuntahallitus hyväksyi 12.8.2024 maakuntakaavan tavoitteet. Tavoitteet on jaettu seitsemään eri teemaan; keskusverkko, elinkeinot ja kauppa, väestö ja asuminen, luonto ja virkistys, ympäristö ja luonnonvarat, liikenne sekä energia. Teemoissa on kussakin 4–8 tavoitetta, joita maakuntakaavalla tavoitellaan ja toteutetaan. Ylätason tavoite, jonka alle kaikki tavoitteet asettuvat on ”Kestävä, kehittyvä Päijät-Häme”. Kasvua väestössä ja työpaikoissa ja niiden edellyttämässä maankäytössä tavoitellaan kestävästi. Kestävyys sisältää ympäristökestävyyden lisäksi myös taloudellisen ja sosiaalisen kestävyys näkökulmat. Maakuntakaavan luonnos on asetettu nähtäville 29.9.–4.11.2025.

Lahden museot/ Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo lausuu 15.9.2025 päivätystä valmisteluvaiheen aineistosta seuraavaa.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Maakuntakaavan luonnoksen aineistossa on jätetty lähes kokonaan huomioimatta muinaismuistolain (295/1963) suojaama ja muu suojelua edellyttävä arkeologinen kulttuuriperintö. Tätä perustellaan selostusluonnoksen sivulla 70: ”Pistemäisiä muinaisjäännöksiä ei esitetä kaavakartalla, vaan niiden huomioon ottamista ohjataan koko maakuntaa koskevalla suunnittelumääräyksellä. Päijät-Hämeen maakuntakaavan 2014 kaltaisesta tiedossa olevien muinaisjäännösten osoittamisesta kaavakartalla on päätetty luopua maakuntakaavan yleinen tarkkuustaso huomioiden.” Kyseinen kaavamääräys: ”MUINAISJÄÄNNÖKSET. Alueidenkäytön yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon muinaisjäännökset. Ajantasainen tieto tunnetuista muinaisjäännöksistä on tarkistettava museoviranomaiselta.” Ainoastaan selostusluonnoksen kohdassa Vaikutukset maisemaan ja kulttuuriympäristöön (s. 108) mainitaan, että muinaisjäännökset ovat muinaismuistolain suojaamia.

Museo katsoo arkeologisen kulttuuriperinnön huomioimisen olevan riittämätöntä ja edellyttää kulttuuriperinnön osuuden täydentämistä seuraavalla tavalla:

- 1) Edellä mainittu suunnittelumääräys tulee muuttaa muotoon: MUINAISJÄÄNNÖKSET. Muinaisjäännökset (viittaus liitekarttaan/karttoihin) ovat muinaismuistolain (295/1963) nojalla suojeltuja. Alueidenkäytön yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on tarkistettava ajantasainen tieto tunnetuista kiinteistä muinaisjäännöksistä museoviranomaisilta (alueellinen vastuumuseo)

ja Museoviraston ylläpitämästä muinaisjäännösrekisteristä sekä arvioitava arkeologisten selvitysten tarve yhdessä museoviranomaisten kanssa (alueellinen vastuumuseo).

- 2) Toisin kuin selostusluonnoksessa kerrotaan, muinaisjäännökset on mahdollista esittää pistekohteina liitekartalla/kartoilla. Tilanteissa, joissa muinaisjäännöksiä on alueella paljon, voidaan karttateknisistä syistä tiheimmät muinaismuistojen alueet osoittaa maakuntakaavan pääkarttaa suurempimittakaavaisilla kartoilla. Huomioiden luonnokseen sisällytetyt muut liitekartat, museo katsoo, että myös muinaisjäännökset tulee esittää niiden kanssa samantarvoisesti maakuntakaavan aineistossa: karttaliitteeseen on sisällytettävä kartta (tai kartat), jossa osoitetaan (ainakin) pistemerkinnöillä Päijät-Hämeen muinaisjäännökset (vrt. esim. Kanta-Hämeen maakuntakaava 2040) Lisäksi ko. karttaan on merkittävä Päijät-Hämeen VARK-alueet (Valtakunnallisesti merkittävät arkeologiset alueet). Kyseiseen liitekarttaan on viitattava myös suunnittelumääräyksessä.
- 3) Edellä mainittujen kiinteiden muinaisjäännösten ja VARK-alueiden tiedot on esitettävä myös luettelomuotoisena muinaisjäännösrekisterin tietojen mukaisesti (kohdenimi, mj-tunnus, ajoitus, tyyppi, alatyyppe, koordinaatit).

Viitaten maakuntakaavan OAS:sta 18.3.2024 antamaansa lausuntoon, museo huomauttaa hanketta edelleen siitä, että *Päijät-Hämeen maakuntakaava 2014* laatimisen yhteydessä vuonna 2012 aloitettu maakunnan historiallisten kylätonttien selvittäminen on yhä kesken ja se tulisi ehdottomasti suorittaa loppuun. On tärkeää, että maakunnan historialliset kylätontit (260 kpl) saataisiin koottua yhtenäiseksi aineistoksi, sillä maakuntakaavan kannalta kylätontit ovat kaikkein oleellisimpia historiallisen ajan muinaisjäännöksistä ja ne sijaitsevat useimmiten nykyasutuksen keskellä, jolloin niihin kohdistuu jatkuvasti maankäytöllisiä paineita.

Rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Maakuntakaavaa varten laaditun rakennetun kulttuuriympäristön selvityksen (MARY 2024) toteutti Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo. Maisema-alueiden päivitysinventointi (MAMA 2024) on laadittu kahdessa osassa jakaen työn alueellisen vastuumuseon ja konsultin kesken. Kaavaselostusluonnoksen mukaan MARY 2024 -selvityksessä tunnistetut maakunnallisesti arvokkaiden rakennetun kulttuuriympäristön kohteiden rajaukset on muutamaa yksittäistä poikkeusta lukuun ottamatta esitetty kaavakartalla sellaisenaan. Edelleen selostuksen mukaan rajausmuutokset on tehty kuntakeskustelujen perusteella kahteen Hollolassa sijaitsevaan kohteeseen, jotka ovat: *Messilän kartano ja laskettelukeskus* sekä *Soramäen kerrostaloalue*.

Kaavaselostuksessa ei tarkemmin avata alueista käytyjä keskusteluja tai niiden perustella tehtyä ratkaisua jättää alueet merkitsemättä kaavakartalla. Vaikutusten arvioinnissa ei oteta ratkaisua huomioon. Ratkaisu asettaa alueet eriarvoiseen asemaan toisiinsa nähden sekä aiheuttaa epäselvän tulkintatilanteen inventoinnin ja maakuntakaavan välillä. Kuten kaavaselostuksessa todetaan, maakuntakaavan varten laadituilla selvityksillä on tunnistettu maisema- ja kulttuuriympäristöjen erityispiirteet ja arvot. Kyseiset erityispiirteet ja arvot eivät katoa, vaikka ne jätettäisiin kaavakartalle merkitsemättä. Arvojen tunnistaminen ja niiden tuominen esille maakuntakaavassa ei myöskään estä kohteiden kehittämistä arvot edelleen huomioiden.

Soramäen kohdekortin arvojen kuvauksen mukaan alue muodostaa yhtenäisen ja edustavan metsälähiön ihanteita toteuttavan kerrostalokokonaisuuden, jonka alkuperäinen ostoskeskus on säilynyt. Asuinalue on tyypillinen esimerkki varhaisesta lähiörakentamisesta liittyen 1960-luvun asumisen yhteiskunnalliseen ja sosiaaliseen murrokseen, ja alueen rakennukset ilmentävät hyvin rakentamisajankohtansa arkkitehtuuria. Alueen kulttuurihistoriallinen merkittävyys perustuu kohteen edustavuuteen, alkuperäisyyteen, tyypillisyyteen ja historialliseen todistusvoimaisuuteen. Alueen jättäminen pois kaavakartalta ilman merkintöjä voi tulevaisuudessa vaikeuttaa alueen arvojen säilymistä ja suojelutavoitteiden asettamista. Sen myötä mahdollistuu alueen tunnuspiirteiden ja rakennuskannan häviäminen.

Messilän kartanon perustaminen sijoittuu 1600-luvulle, jolloin kylän kolme taloa yhdistettiin kartanoksi. Korkeuseroihin ja maisema-arvoihin perustuneet matkailuperinteet kartanon ja laskettelukeskuksen alueella ulottuvat 1850-luvulle asti. Vanhan Messilän kartanokeskuksen ympärille rakentuneen laskettelukeskuksen ensimmäiset hissit avattiin 1969. Alue kertoo edelleen todistusvoimaisesti ja kerroksellisesti vapaa-ajan viettotapojen kehityksestä Päijät-Hämeessä. Aluetta reunustaa eteläpuolelta valtakunnallisesti merkittävä maisema-alue (VAMA 2021) *Tiirismaan ja Salpausselän maisemat*. Laskettelukeskus on maakunnallisesti merkittävä liikuntapaikka, ollen samalla kulttuurihistoriallisesti merkittävä harvinaisuutensa perusteella. Museo ei näe estettä laskettelukeskuksen kehittämiseksi alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset arvot huomioiden. Laskettelukeskuksen toiminta on merkityksellinen osa alueen arvoja.

Näillä perusteilla museo esittää, että Soramäen kerrostaloalueen sekä Messilän kartanon ja laskettelukeskuksen kohteet esitetään maakuntakaavassa inventoinnin mukaisina. Muut arvoalueet on esitetty kuten inventoinnissa, eikä museolla ole niihin sen myötä huomautettavaa.

Museolla ei ole muuta huomautettavaa Päijät-Hämeen maakuntakaavan valmisteluvaiheen aineistoon.

Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo

✉ PL 113, 15111 Lahti | PO Box 113, 15111 Lahti, Finland
@ etunimi.sukunimi@lahti.fi

lahdenmuseot.fi

Lausunto

D/15277/10.02.01.00/2022

3.11.2025

Alueellinen vastuumuseo

tutkimuspäällikkö	Liisa Koskelainen
arkeologi	Esko Tikkala
rakennustutkija	Satu Taivaskallio
rakennustutkija	Roosa Norrlin
rakennustutkija	Sanni Hujanen

Tiedoksi: Museovirasto, Hämeen ELY-keskus